УДК 378.09.17.022.1-028.42]:165.192
DOI https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.2.25

Гриценко Марина Василівна,
кандидат філософських наук, спеціаліст навчально-наукової лабораторії
«Філософія освіти та освітньої політики»
Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0009-0004-2820-3093
m.v.hrytsenko@udu.edu.ua

Гриценко Сергій Миколайович,
аспірант кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0009-0006-0223-2309
s.m.hrytsenko@udu.edu.ua

ФЕНОМЕН АКАДЕМІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНОМУ ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ

У статті досліджено сутнісні характеристики академічних цінностей у філософській інтерпретації. Визначено практичні аспекти реалізації таких академічних цінностей, як академічна доброчесність, академічна свобода, автономія закладів вищої освіти. Акцентується увага на моральному складнику академічної доброчесності, важливості моральної культури всіх учасників освітнього процесу для її змістовного втілення в соціальному бутті.

Зазначено, що академічною цінністю, яка у світоглядно-культурному вимірі конституює відносини у сфері освіти демократичної країни, є академічна свобода, яка представлена в науковій літературі низкою взаємодоповнювальних визначень. Підкреслюється, що академічна свобода не має стати підґрунтям для зловживань як керівництвом ЗВО, так й окремими структурами та суб'єктами освітньої діяльності. Академічна свобода в демократичній системі освіти передбачає обов'язкову соціальну відповідальність у всіх її формах – правову, моральну, інституційну, соціальну тощо. Реалізація академічної свободи передбачає всебічну моральну, правову та інтелектуальну готовність учасників навчального й наукового процесу щодо її втілення як за формальними ознаками, так і за сутнісними характеристиками.

Обґрунтовано, що академічна свобода як цінність корелюється з такою аксіологемою як автономія закладів вищої освіти. Автономія закладу вищої освіти є одним з базових принципів Болонського процесу, який передбачає самостійність, незалежність і відповідальність закладів вищої освіти в ухваленні рішень стосовно розвитку академічних свобод. У кожній системі освіти, у конкретному закладі вищої освіти встановлюється особливий баланс методів регулювання і рівень свобод, що й характеризує різний рівень автономності ЗВО. Загалом, можна виокремити три базові моделі автономії закладів вищої освіти – мінімальну, часткову та повну.

Узагальнено, що академічні цінності у філософському розумінні є підґрунтям для самореалізації особистості, основою суспільного прогресу, втіленням принципів свободи та творчості в індивідуальному й соціальному бутті.

Ключові слова: академічні цінності, академічна доброчесність, академічна свобода, автономія закладів вищої освіти, соціальна відповідальність, індекс академічної свободи, моделі автономії закладів вищої освіти.

Hrytsenko Maryna,
Candidate of Philosophical Sciences, Specialist at the Educational and Research Laboratory
"Philosophy of Education and Educational Policy"
Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy
Drahomanov Ukrainian State University
orcid.org/0009-0004-2820-3093
m.v.hrytsenko@udu.edu.ua

Hrytsenko Serhii,
Postgraduate Student at the Department of Social Philosophy,
Philosophy of Education and Educational Policy
Drahomanov Ukrainian State University
orcid.org/0009-0006-0223-2309
s.m.hrytsenko@udu.edu.ua

THE PHENOMENON OF ACADEMIC VALUES IN CONTEMPORARY PHILOSOPHICAL DISCOURSE

The article explores the essential characteristics of academic values within a philosophical interpretation. It identifies the practical aspects of implementing such academic values as academic integrity, academic freedom, and the autonomy of higher education institutions. Emphasis is placed on the moral dimension of academic integrity and the importance of moral culture among all participants in the educational process for its meaningful realization in social existence.

Academic freedom is highlighted as a core academic value that, within a worldview and cultural context, constitutes the foundation of educational relations in democratic societies. The scholarly literature presents it through a range of complementary definitions. At the same time, it is emphasized that academic freedom should not become a pretext for abuse – whether by university administrations or individual actors within the educational sphere. Within democratic education systems, academic freedom necessarily involves social responsibility in all its dimensions: legal, moral, institutional, and societal. Its realization requires comprehensive moral, legal, and intellectual preparedness from all participants in the educational and research processes – both in form and in substance.

The value of academic freedom is shown to correlate with the axiology of institutional autonomy in higher education. As one of the foundational principles of the Bologna Process, institutional autonomy entails independence, self-governance, and responsibility in decision-making concerning the development of academic freedoms. Each educational system and specific institution establish its own balance of regulatory mechanisms and levels of freedom, which in turn determines the degree of institutional autonomy. Overall, three primary models of autonomy can be distinguished: minimal, partial, and full.

It is concluded that academic values, in a philosophical sense, form the foundation for personal self-realization, serve as the basis for societal progress, and embody the principles of freedom and creativity in both individual and social existence.

Key words: academic values, academic integrity, academic freedom, autonomy of higher education institutions, social responsibility, academic freedom index, models of institutional autonomy.

Актуальність дослідження. Трансформації вітчизняного освітнього простору передбачають переформатування не тільки інституційних та управлінських чинників, а й змістовних, зокрема ціннісних орієнтирів його подальшого розвитку. У цьому контексті проблема сутнісного наповнення та філософського переосмислення академічних цінностей набуває особливої значущості.

Академічні цінності, як-от академічна доброчесність, академічна свобода, академічна культура, автономія закладів вищої освіти, мають становити основу розвитку суб'єктів вищої освіти в Україні. Практичне втілення вищеозначених ціннісних орієнтирів наближає вітчизняні освітні реалії до європейських, увідповіднює їх усталеним міжнародним стандартам. Розпочавши складний процес перетворень у царині вищої освіти, науково-освітянська спільнота потребує нових теоретичних розробок та практичних рекомендацій щодо розуміння природи й змістовного наповнення академічних цінностей, ураховуючи швидкоплинні реалії сьогодення.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика академічних цінностей репрезентована в низці наукових праць вітчизняних та закордонних дослідників. Зокрема, Л. Червонська надає розгорнуту класифікацію академічних цінностей (Червонська, 2022), а Н. Хамітов (Хамітов, 2023), А. Кузьменко, (Кузьменко, 2021) та Ю. Калиновський (Калиновський, 2012) розкривають значення академічної доброчесності як фундаментальної цінності сучасного освітнього простору.

Зі свого боку, Д. Герцюк, проаналізувавши низку наукових та юридичних джерел, надає у своєму дослідженні варіанти визначення такої

цінності, як академічна свобода (Герцюк, 2009). Натомість Т. Костюк акцентує на тому, що академічна свобода – це вільне, творче самовизначення науково-викладацького складу, студентів та академічних структур (Костюк, 2018). Закордонні науковці А. Пупкіс і Т. Сауліус обґрунтовують ідею про взаємозумовленість академічної свободи та соціальної відповідальності суб'єктів освітнього процесу задля досягнення суспільного добробуту й ефективності вищої освіти (Pupkis & Saulius, 2023). С. Заєць аналізує важливу практичну проблему – визначення критеріїв академічної свободи на основі різнопланового емпіричного матеріалу (Заєць, 2023).

Наукові праці М. Єршова (Єршов, 2024), О. Верденхофа, І. Каленюка, Л. Цимбал (Верденхофа, Каленюк, Цимбал, 2018), В. Рябченка та О. Бульвінської (Рябченко, Бульвінська, 2022) присвячені всебічному аналізу такої академічної цінності, як автономія закладу вищої освіти, моделям, та принципам її реалізації.

Мета дослідження – здійснити філософську рецепцію феномену академічних цінностей, розкрити їх світоглядну природу й практичну значущість для вітчизняного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Академічні цінності є поліаспектним феноменом та можуть бути класифіковані за різними критеріями. Для загального розуміння проблеми звернемося до класифікації академічних цінностей, запропонованої Л. Червонською. На її переконання, кожен клас академічних цінностей має відповідне смислове значення, яке відображає їхню сутність:

– цінності академічної доброчесності, що регулюють відносини в академічній спільноті та відображені в Бухарестській Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європі (2004 р.). Ідеться про чесність, відповідальність, довіру, справедливість та повагу;

– національно-патріотичні цінності, які характеризують почуття відданості та любові до Батьківщини, а також поваги і любові до рідної культури й мови, державних символів, а як продовження – до символіки ЗВО, його традицій та звичаїв;

– фахово-професійні цінності, що є підґрунтям забезпечення сумлінного ставлення до майбутньої професійної діяльності; такими цінностями є професійна відповідальність, професійна етика та активність, професійні настанови неформального характеру й традиції;

– валео-екологічні цінності, реалізація яких передбачає дотримання здоров'язберігального способу життя, бережливого ставлення до навколишнього світу, природних багатств та потребою популяризувати такі настанови в академічному середовищі;

– «конвенційно-деонтологічні цінності – цінності, які пов'язані із шанобливим ставленням до державних законодавчих та освітніх документів, нормативних положень ЗВО щодо прав та обов'язків здобувачів вищої освіти – повага до Конституції та законів України, дотримання норм і стандартів академічної поведінки, діяльності здобувачів вищої освіти (Етичного кодексу ЗВО, Статуту ЗВО, Положення про організацію навчального процесу тощо)» (Червонська, 2022, с. 139–140).

У нашому дослідженні ми зосередимо увагу на таких академічних цінностях, як академічна доброчесність, академічна свобода, автономія закладів вищої освіти та розкриємо їх розуміння в сучасному філософському дискурсі.

На переконання Н. Хамітова, «академічна доброчесність в освіті і науці – це здатність, яка переводить із можливого в дійсне справедливість у відносинах студентів, викладачів і вчених, їх повагу до власної гідності та до гідності колег, а також спрямованість до щирої творчості та співтворчості – сродної праці в освітній і науковій діяльності. Інакше кажучи, академічна доброчесність в освіті і науці є здатність зберігати і розвивати репутацію сумлінного, толерантного й творчого професіонала, який не заздрить таланту колег і не присвоює їх здобутки» (Хамітов, 2023, с. 29).

Украй важливо, що вищеозначений дослідник акцентує увагу на моральному складнику академічної доброчесності, розкриваючи її змістовне наповнення крізь призму особистих якостей учасників освітнього процесу. На наше переконання, академічна доброчесність є своєрідним продовженням загальної культури науково-педагогічного працівника, який керується моральними нормами усвідомлено, а не тому, що його жахають відповідні правові наслідки.

Спираючись на етичну парадигму, академічна доброчесність вбирає в себе не тільки проблематику якісної освіти. Дотримання

норм академічної доброчесності безпосередньо впливає на процес виховання громадян у системі вищої освіти України, на ті цінності, які формуються під час здобуття ними знань в університеті та які мають забезпечити для них соціальний успіх. У цьому контексті виникає слушне риторичне запитання: «Чи це важка і наполеглива праця, яка допомагає досягати успіхів як окремому індивіду, так і країні загалом, чи це обман, шахрайство та сумнівна спритність, які потім стають нормами суспільних відносин і тягнуть країну на дно» (Гриценко, 2018, с. 283).

Безсумнівно, середовище навчального закладу – це своєрідний мікросоціум, у якому відбувається становлення особистості, засвоєння студентами (учнями) прийнятних та неприйнятних моделей поведінки, напрацьовуються засоби досягнення поставленої мети, які повинні мати етичний характер і не суперечити загальнолюдським цінностям та правовим нормам.

Натомість Ю. Калиновський оперує поняттям академічна чесність, яке, по суті, є синонімом академічної доброчесності. Дослідник доводить, що «академічна чесність − це дотримання певних морально-правових норм, правил та принципів у навчальному закладі як студентами, так і викладачами. Правила академічної чесності орієнтують студента на якісне навчання, адекватну самооцінку щодо рівня здобутих знань та на перетворення його з об'єкта навчання на суб'єкта навчання» (Калиновський, 2012, с. 477). Протягом навчання молода людина має усвідомити, що від якісних показників здобутих нею знань напряму залежатиме її перспективи в майбутньому: варіанти працевлаштування, напрями та швидкість кар'єрного поступу, соціальний успіх загалом.

Академічна доброчесність як морально-правова цінність передбачає в її носіїв високий рівень розвиненості як загальної культури, так і окремих її складників, як-от моральна та правова культура.

З практичного боку, вкрай важливо, що у 2017 р. у Законі України «Про освіту» зафіксовано визначення та основні характеристики академічної доброчесності. Такий феномен у цьому документі розуміється «як сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (Кузьменко, 2021, с. 171).

«Інституційна увага» до проблематики академічної доброчесності сприяла її обговоренню та поступовому втіленню в українському освітньому просторі, зокрема, спираючись на підтримку міжнародних організацій та шляхом реалізації таких проєктів, як SAIUP, AcademIQ, а також відповідних офлайн- та онлайн-курсів на кшталт «Академічна етика», «Академічна доброчесність», «Академічна доброчесність у ЗВО», «Академічна доброчесність у країнах ЄС та в Україні» тощо.

Наступною важливою академічною цінністю, яка у світоглядно-культурному вимірі конституює відносини у сфері освіти демократичної країни, є академічна свобода. Узагальнюючи низку наукових та юридичних джерел, Д. Герцюк надає таку палітру розуміння поняття «академічна свобода»:

– свобода учасників академічної спільноти на індивідуальному та колективному рівнях, у царині створення й ретрансляції знань під час проведення досліджень, викладання та творчої діяльності;

– недопущення використання владними інституціями системи освіти як пропагандистського та політичного інструменту;

– створення умов для викладачів та студентів ЗВО для незалежного й вільного викладання, навчання та проведення досліджень, які передбачають відсутність зовнішнього тиску, жорсткої регламентації науково-педагогічної діяльності;

– «відкритий доступ до інформації про суспільні справи і справи своєї установи, можливість обмінюватися інформацією зі своїми колегами у своїй країні і за кордоном» (Герцюк, 2009, с. 17).

Продовжуючи вищеозначені ідеї, Т. Костюк підкреслює, що академічна свобода – це вільне, творче самовизначення науково-викладацького складу, студентів та академічних структур, яке передбачає створення умов для виконання професійних функції і науково-освітніх завдань без невмотивованого або тотального втручання державних органів. «Як мінімум, академічна свобода передбачає свободу участі в усьому

спектрі заходів, пов'язаних із виробництвом знань, включно з вибором фокусу дослідження, визначенням тематики навчальних курсів, оприлюдненням результатів досліджень, а на інституційному рівні – обрання на власний розсуд концепції розвитку, визначення місії та візії. Всі сучасні ЗВО в Україні і світі визначають інтернаціоналізацію пріоритетним напрямом розвитку, а отже, повинні володіти достатнім рівнем академічної свободи» (Костюк, 2018, с. 54).

Водночас академічна свобода не має стати підґрунтям для зловживань як керівництвом ЗВО, так і окремих структур та суб'єктів освітньої діяльності. Як відомо, свобода в демократичній системі відносин передбачає й обов'язкову наявність відповідальності в усіх її формах – правову, моральну, інституційну, соціальну та ін.

Науковці А. Пупкіс та Т. Сауліус доводять, що академічна свобода та соціальна відповідальність повинні бути збалансовані для досягнення суспільного добробуту та користі вищої освіти. Це означає, що науковці та викладачі могли б вільно досліджувати відповідну проблематику й публікувати свої наукові напрацювання, але водночас відповідально поводитися з результатами своїх досліджень, що принесло б соціальну користь суспільству (Pupkis & Saulius, 2023, p. 133).

Соціальна відповідальність суб'єктів освітнього процесу потребує як створення відповідної інституційно-правової мотивації з боку держави, так і її забезпечення шляхом роз'яснювальних та виховних заходів.

Для визначення рівня академічної свободи учасники Проєкту V-Dem, (штаб-квартира розташована в Гетеборзькому університеті у Швеції), акумулювали емпіричні дані для визначення індикаторів академічної свободи та спробували вирішити цю проблему використовуючи власну методологію. Індекс академічної свободи (The Academic Freedom Index, AFI), представлений у межах проєкту V-Dem, спирається на дані з понад 180 держав і репрезентує ґрунтовний матеріал даних щодо академічної свободи починаючи 1900 року та закінчуючи 2022 роком. Для обробки даних з академічної свободи задіяно 2 197 експертів з усього світу. Експерти послуговувалися стандартизованими анкетами та відпрацьованою статистичною моделлю. Важливо, що проєкт V-Dem акумулює максимально перевірені дані про різноманітні вектори розвитку демократії. Індекс академічної свободи (IAC), розроблений у межах проєкту, «налічує п'ять індикаторів академічної свободи, які оцінюються експертами країни за шкалою від 0 до 4 (свобода досліджень та викладання; свобода академічного обміну та поширення; інституційна автономія університетів; цілісність кампусу; свобода академічного та культурного самовираження)» (Заєць, 2023, с. 36).

Реалізація академічної свободи передбачає всебічну моральну, правову та інтелектуальну готовність учасників навчально-наукового процесу до її втілення не у формальний спосіб, а сутнісно, враховуючи вітчизняні реалії та міжнародний досвід.

Академічна свобода як цінність корелюється з такою аксіологемою, як автономія закладів вищої освіти. Автономія ЗВО є одним з базових принципів Болонського процесу, який передбачає «самостійність, незалежність і відповідальність закладів вищої освіти в ухваленні рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, установлених Законом України "Про вищу освіту"» (Єршов, 2024, с. 55).

Автономія ЗВО як академічна цінність потребує певного інституційного оформлення й може реалізовуватися за декількома моделями, які передбачають різний рівень свободи в навчальному закладі. Аналізуючи цю проблему, О. Верденхофа, І. Каленюк, Л. Цимбал зазначають, що в кожному конкретному випадку баланс методів регулювання і рівень свобод може суттєво відрізнятися, що й характеризує різний рівень автономності ЗВО. Відповідно, можна виокремити такі базові моделі автономії ЗВО: мінімальну, часткову та повну:

– модель мінімальної автономії ґрунтується на принципі повного підпорядкування закладу вищої освіти завданням власника (засновника). За такою моделлю можливості самостійно ухвалювати рішення керівництвом закладу вищої освіти мають найнижчий рівень. Ця модель впроваджується в Південній Кореї та характеризується високою централізацією з елементами авторитаризму;

– модель часткової автономії ЗВО передбачає певну самостійність у фінансовій діяльності за наявності органів контролю щодо використання ресурсів. Така модель передбачає як фінансову, так й академічну автономію. Вона впроваджується в Китаї, де в межах освітньої стратегії передбачено децентралізацію і приватизацію навчальних закладів з дотримання національних традицій та світового досвіду;

– модель повної автономії базується на відсутності організаційно-майнової підпорядкованості. Така автономія передбачає максимальні можливості для вибору системи функціонування ЗВО, але водночас застосовують «м'які» форми контролю. Модель повної автономії втілюється в США, Канаді, Австралії та частково Японії. «Для них характерна сильна децентралізація в управлінні, відсутність державної монополії на створення закладів вищої освіти й різноманітність як навчальних закладів, так і навчальних програм» (Верденхофа, Каленюк, Цимбал, 2018, с. 123–124).

На нашу думку, автономія ЗВО не є самоціллю – важливий результат, який вона забезпечує: якість освітніх послуг; можливості для творчої, наукової та громадської самореалізації всіх учасників освітнього процесу; вплив ЗВО на соціальний та науковий прогрес, сталий розвиток у масштабах як окремої держави, так і регіону й людської цивілізації загалом.

Можна погодитися з думкою В. Рябченка та О. Бульвінської, що кожен ЗВО в межах своїх автономних ресурсів, спираючись на норми власної корпоративної культури, університетські цінності має можливість впроваджувати «певні освітні, соціальні, економічні, культурні програми, посилити співпрацю із суспільством, місцевими громадами, міжнародними інституціями заради досягнення цілей сталого розвитку. Одним з механізмів оцінювання внеску університетів у забезпечення сталого розвитку суспільства є рейтинги» (Рябченко, Бульвінська, 2022, с. 78).

Отже, автономія закладів вищої освіти як цінність має не тільки сприяти забезпеченню високих освітніх стандартів, а й давати поштовх до позитивних трансформацій загальносоціального, економічного та науково-технічного характеру.

Висновки. Так, академічні цінності у філософському розумінні є підґрунтям для самореалізації особистості, основою суспільного прогресу, втіленням принципів свободи та творчості в індивідуальному й соціальному бутті. Академічну доброчесність, академічну свободу, автономію закладів вищої освіти необхідно розглядати як цілісний аксіологічний каркас сучасної демократичної системи освіти, яка має сформувати кваліфікованого фахівця, свідомого, патріотичного громадянина та моральну особистість.

Список використаних джерел:

Верденхофа, О., Каленюк, І., Цимбал, Л. (2018). Параметри та моделі автономії університетів. *Міжнародна економічна політика*, 1 (28), 109–127.

Герцюк, Д. (2009). Академічні свободи у системі цінностей вищої освіти: еволюція і сучасний стан. *Вісник Львівського національного університету імені. І. Франка. Серія «Педагогічна»,* 25 (4), 16–24.

Гриценко, М. В. (2018). Академічні цінності як основа культури якості у вищій освіті. *Гілея : науковий вісник,* 128, 280–286.

Єршов, М. -О. (2024). Автономія університетів у контексті оптимізації мережі закладів вищої освіти. *Професійна педагогіка*, 1(28), 55–68. https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.55-68

Заєць, С. В. (2023). Академічна свобода в університетах України: стан та шляхи зміцнення. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка*, 1, 33–41.

Калиновський, Ю. Ю. (2012). Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць,* 63 (8), 477–482.

Костюк, Т.О. (2018). Держава – академічна свобода – інтернаціоналізація вищої освіти: ступінь взаємозалежності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління,* 29 (68), 6, 51–55.

Кузьменко, А.О. (2021). Історія становлення академічної доброчесності у закладах вищої освіти України. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 3 (39), 167–172. https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-3-23

Рябченко, В., Бульвінська, О. (2022). Автономія університетів для сталого розвитку суспільства: результати The Times Higher Education Impact Rankings 2022. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика,* 4, 77–86.

Хамітов, Н. (2023). Академічна доброчесність як виклик, вимога іволя: контексти філософської антропології, етики й філософії освіти. *Філософія освіти*, 29 (2), 27–47.

Червонська, Л. М. (2022). Актуалізація поняття “академічні цінності” як змістовно-процесуального маркера академічної культури здобувача вищої професійної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 90, 138–141. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.90.28

Pupkis, A., Saulius, T. (2023). Higher education: academic freedom and social responsibility. *Humanities Studies,* 17 (94), 127–136. https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-13

References:

Verdenkhofa, O., Kaleniuk, I., Tsymbal, L. (2018). Parametry ta modeli avtonomii universytetiv [Parameters and models of university autonomy]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 1 (28), 109–127 [in Ukrainian].

Hertsiuk, D. (2009). Akademichni svobody u systemi tsinnostei vyshchoi osvity: evoliutsiia i suchasnyi stan [Academic freedoms in the value system of higher education: evolution and current state]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni. I. Franka. Seriia «Pedahohichna»,* 25 (4), 16–24 [in Ukrainian].

Hrytsenko, M. V. (2018). Akademichni tsinnosti yak osnova kultury yakosti u vyshchii osviti [Academic values as the basis of quality culture in higher education]. *Hileia: naukovyi visnyk*, 128, 280–286 [in Ukrainian].

Yershov, M. -O. (2024). Avtonomiia universytetiv u konteksti optymizatsii merezhi zakladiv vyshchoi osvity [University autonomy in the context of optimising the network of higher education institutions]. *Profesiina pedahohika*, 1(28), 55–68. https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.55-68 [in Ukrainian].

Zaiets, S. V. (2023). Akademichna svoboda v universytetakh Ukrainy: stan ta shliakhy zmitsnennia [Academic Freedom in Ukrainian Universities: Status and Ways to Strengthen]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: pedahohika*, 1, 33–41 [in Ukrainian].

Kalynovskyi, Yu. Yu. (2012). Akademichna chesnist yak chynnyk pravovoho vykhovannia studentskoi molodi [Academic integrity as a factor in legal education of students]. *Hileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats,* 63 (8), 477–482 [in Ukrainian].

Kostiuk, T. O. (2018). Derzhava – akademichna svoboda – internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: stupin vzaiemozalezhnosti [The state – academic freedom – internalisation of higher education: the interdependence degree]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia,* 29 (68), 6, 51–55 [in Ukrainian].

Kuzmenko, A. O. (2021). Istoriia stanovlennia akademichnoi dobrochesnosti u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [History of formation academic integrity in higher education institutions of Ukraine]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*, 3 (39), 167–172. https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-3-23 [in Ukrainian].

Riabchenko, V., Bulvinska, O. (2022). Avtonomiia universytetiv dlia staloho rozvytku suspilstva: rezultaty The Times Higher Education Impact Rankings 2022 [University autonomy for sustainable development: results of the times higher education impact rankings 2022]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, 4, 77–86 [in Ukrainian].

Khamitov, N. (2023). Akademichna dobrochesnist yak vyklyk, vymoha ivolia: konteksty filosofskoi antropolohii, etyky y filosofii osvity [Academic integrity as a challenge, demand and will: contexts of philosophical anthropology, ethics and philosophy of education]. *Filosofiia osvity,* 29 (2), 27–47 [in Ukrainian].

Chervonska, L. M. (2022). Aktualizatsiia poniattia “akademichni tsinnosti” yak zmistovno-protsesualnoho markera akademichnoi kultury zdobuvacha vyshchoi profesiinoi osvity [Update of the concept of "academic values" as a content-procedure marker of the academic culture of students of higher professional education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 90, 138–141. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.90.28 [in Ukrainian].

Pupkis, A., Saulius, T. (2023). Higher education: academic freedom and social responsibility. *Humanities Studies,* 17 (94), 127–136. https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-13.